

Neodolateľný

LEN ČO ZAOSTRÍ...

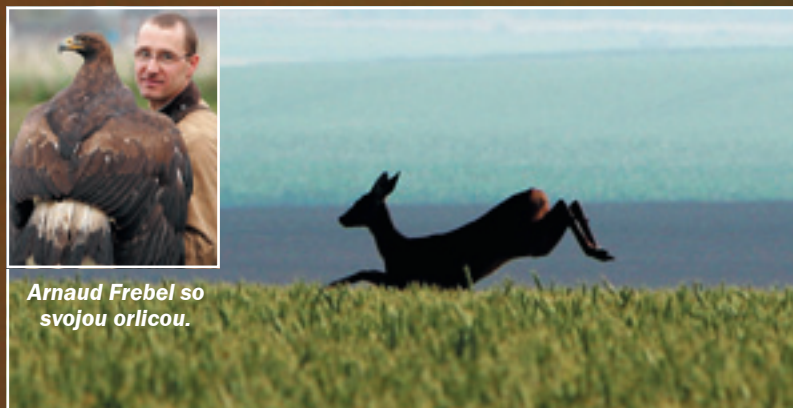
Hypnotizujúcim pohľadom sa vpíja do svojej koristi v pohybe.

Podarí sa tomuto predátorovi zmocniť z ramena svojho pána koristi, ktorá je štyrikrát ťažšia ako on sám? Odpoveď nájdete na obrázkoch.

Ešte máme v pamäti obrázky (z fotografií alebo filmov) mongolských orlov krúžiacich nad stepami a loviacich vlky v behu. Takýmto majstrovským výkonom podaktorí nepripisujú veľkú váhu, zdôrazňujúc, že orly lovíli nedospelé, teda ľahšie a bojazlivejšie jedince než sú ich dospelí súkmeňovci. Otázka však zostáva: na akú najväčšiu korisť si trúfne predátorská sila orla – v našom prípade kráľovského? K tejto téme sa viaže veľa historiek počnúc gréckou mytológiou opisujúcou útrapy Prometea. Človek vlastne nevie, kde sa končí pravda a začína legenda. „Diviačik do dvadsať kilogramov by mal byť pre moju orlicu výnimočnou korisťou,“ odpovedá nesmelo Arnaud Frebel, majiteľ Shakiry, samice orla kráľovského, ktorá neváži viac ako štyri kilogramy. No kým vám priblížime toto predstavenie predátora, ponúkame vám sériu záberov na nie veľmi vzdialenú tému – lov srnca. Sokolarstvo je umenie, ktoré nemá veľa zástupcov, ale svojou príťažlivosťou si poľovačka s predátorom vždy získava množstvo fanúšikov.

Nebezpečné drôty

K členstvu v Medzinárodnej asociácii pre sokolarstvo (IAF – Asso-

Arnaud Frebel so svojou orlicou.

ciation internationale de fauconnerie) sa hlásia desiatky krajín. Ale sústreďme sa nateraz na orliarstvo. Zo širokej škály vtákov používaných v sokolarstve je len orol kráľovský schopný uloviť počas letu líšku alebo raticovú zver. Ostatné dravé vtáky sú totiž primálne na to, aby si mohli dovoliť obdobný počin bez ľahkovážneho riskovania. „V sokolarstve predstavuje každý úlovok riziko pre vtáka. Taký je zákon nášho odboru a zákon prírody. Každý dravý vták sa pri útoku sám môže stať obeťou, a to buď protiofenzívy svojej potenciálnej koristi, za ktorú občas zaplatí, alebo (dakedy i smrteľného) zranenia pri lete. Pri útoku unikla moja orlica nebezpečenstvu len o vlások,“ spomína Arnaud Frebel. „Keď som zbadal pekné, takmer pätnásťkilové srnča, ktoré z lesa vyhnala línia honcov, rozhodol som sa uvoľniť kožené remienky spútavajúce nohy dravca. Zvíra bežalo mierne šikmo smerom k nám. Nemohlo okamžite nespozorovať orlicu vznášajúcu sa nad ním a ešte viac zabočilo. Vták sa krídlom ošuchol o napnutý elektrický drôt vo výške asi meter nad zemou. Našťastie sa to zaobišlo bez následkov. Ak by do drôtu nenarazil koreňom krídla, je vysoko

pravdepodobné, že by došlo k zraneniu, nie však v dôsledku zásahu elektrinou, ale prudkým nárazom na prekážku citlivou časťou tela. To je, mimochodom, jedno z rizík hroziacich každému vtákovi, keď sa vrhá a metá s práve uchopenou korisťou. Pre pozorovateľov takýchto scén je to vždy strhujúce divadlo, no sokolarovi zakaždým rovnako naháňa strach. Treba si uvedomiť, aký prudký býva niekedy dopad a aké robustné sú teda tieto vtáky.“ Pokiaľ ide o napnutý drôt, ako si vysvetliť, že dravec, ktorý tak obratne manévruje na svojich letových dráhach a má takú výbornú zrakovú ostrosť, nespozoroval ohradník zreteľne viditeľný ľudským okom? „Pretože orlica bola pravdepodobne absolútne upriamená na svoju korisť a smer jej úniku. S myslou zatemnenou strmhlavým prenasledovaním srnčaťa skúmala všetky možnosti, ako čo najlepšie predvídať a predstihnúť unikajúceho malého kopytníka. V takejto situácii drôt pre ňu vôbec neexistoval.“ Mimochodom, drôty predstavujú najväčšie riziko pre každého dravého vtáka, či už „domestikovaného“, alebo divo žijúceho. „Je pravda, že krajinu „zdobí“ množstvo káblov v rôznych výškach. Ak

© DR

aj nie sú prekážkou v lete vtákov, predstavujú niekedy smrtiacu pascu pre vtáky, ktoré sa rozhodnú usadiť na elektrifikovaných vedeniach. To je jeden z brzdiacich faktorov nášho spôsobu lovu vyžadujúceho územia s určitou rozlohou, kde vtáctvo môže nerušene lietať.“ Vedomí si tohto úskalia sa sokolári dokázali zomknúť tak, že od zástavy sledujú aj mnohé iné záujmové kluby poľovníkov. Tieto dobrovoľné zložky pravidelne usporadúvajú „poľovnícke stretnutia“. V rámci jedného z nich vznikla aj séria týchto fotografií (ako sa dočítate v rámci článku oproti). „Pozvalo ma jedno združenie pôsobiace v Bretónsku, ktoré každoročne organizuje poľovnícky víkend. Súčasťou výradu boli zajace, králiky, bažanty, líšky a napokon i srnec. My orliari sme mali pri sebe honcov, ktorí prečesávali neveliké lesíky. S orlom na

Z okraja lesa stačilo dravcovi pár sekúnd, aby dolapil srnča uháňajúce do úkrytu (1). Predátor za letu tesne minul drôt pod napätím (2)!

MORBIHAN

zápästí sme čakali na strategických miestach.“

Medzi tesákmi a kopancami

Orol nie je určený len na veľkú zver. „Osobne mi najväčšie potešenie prináša práve lov líšok,“ tvrdí Arnaud Frebel. No aj zajac sa vie dobre brániť. Je schopný v najväčšej rýchlosti kľučkovať pred dravcom, ktorý je napriek svojej veľkosti (rozpätie krídel 220 cm) veľmi pohotový. Aj keď obraz napaďnutého predátora, ktorý môže byť výsledkom „letu líšky“, zapôsobí, ani srnec nie je pre orla bez rizika. Hoci oveľa korpulentnejšie zviera, ako je líška (priemerná hmotnosť 5 až 7 kg), zaiste schladí horlivosť dravca, nebezpečenstvo sa ukrýva inde. „Podľa mňa je srnec pre moju orlicu dostupnou ko-

rist'ou, jeho hmotnosť nepredstavuje nič, čoho sa treba obávať. Ak je líška nebezpečná z dôvodu temperamentu a stisku čeluste, v prípade srnca sú to jeho končatiny osadené na „pružinách“ a zakončené tvrdými raticami schopnými ušetriť poriadne kopance, pokiaľ sa im podarí zasiahnúť citlivý orgán. Takémuto riziku sa orol vystavuje, ak sa pustí do boja so svojou korisťou. Ale orliara ani tak neteší pozorovať silu vtáka, skôr sa snaží prekuknúť jeho inteligenciu, a tak ho skrotiť či odbornejšie povedané vycvičiť.“

„Psychoornitológia“

O čo ide orliarovi? Na túto otázku si musia odpovedať všetci, ktorí sa zúčastňujú na podujatiach určených pre verejnosť, kde sa návštevníci môžu pokochať husárskymi kúska-

„Ak sokoliar túži loviť raticovú zver, má jedinou možnosť – stať sa orliarom.“

Orlica prenasleduje čriedu srnčej zveri. Je to pre ňu nová skúsenosť.

mi predátorstva dravých vtákov. „Nie je naozaj zriedkavosťou, že nás pri našich aktivitách sprevádzajú zvedavci, ktorí chcú vidieť dravca pri love. Je to odmena a radosť, ktorá však môže občas prinášať určité obmedzenia, či dokonca pô-

Táto fotografia dokazuje prudkosť, s akou dopadá orol na srnča (3). Po pár kotúľoch vták znehybnil svoju korisť zásekom na životne dôležité body (4).

3

SIEŤ ZDRUŽENÍ

Regionálna a národná

Poľovačku, počas ktorej vznikli tieto fotografie, organizovalo združenie Breizh en vol (Bretónsko za letu), ktorého cieľom je podpora sokoliarstva v rámci loveckého klubu dravcov v Bretónsku a vôbec na celom západe. Toto združenie je súčasťou Národnej asociácie francúzskych sokoliarov a jastrabiarov (celonárodná organizácia). Kto sa venuje sokoliarstvu, nevyhnutne sa dostáva

do kontaktu, teda aspoň vo Francúzsku, so svetom rôznych združení. Sokoliarstvu, umeniu zdedenému po našich predkoch, sa dá využiť len postupom času. Sokoliar musí rátať s tým, že bude postupovať po jednotlivých stupňoch, v začiatkoch pod patronátom skúsenejšieho kolegu. Je však zopár veľmi slávnych sokoliarov, ktorí organizujú stáže sokoliarstva zamerané na základy lovu pomocou dravcov. Je to nepochybne dobrý spôsob na získanie lepšieho prehľadu o tom, aké nároky kladie tento spôsob lovu. Napokon vedzte, že zvedavci sa môžu kedykoľvek nakontaktovať na nejaké združenie a zistiť si, kde sa konajú poľovnícke stretnutia otvorené pre verejnosť. Informácie: www.bretagne-fauconnerie.fr a www.anfa.net

4

© DR

sobiť ako hendikep (ako opisujeme v rámečku na strane 52),“ potvrdzuje Arnaud. „Pokiaľ ide o mňa, fascinuje ma skôr rozum, ktorý ovláda moju orlicu, ako sila ukrytá v jej pazúroch. Usudzujem, že orol používaný v sokoliarstve musí mať správny temperament lovca. Má v sebe potrebnú silu, je ukrytá v jeho génoch, no musí ju vedieť aj uplatniť v správnom čase, na správnom mieste a správnym spôsobom. Svoju energiu musí usmerňovať. A v tomto smere nie sú všetky vtáky rovnaké, sokoliari tiež nie. Niektoré kombinácie si nevyhovujú, nefungujú tak, ako by mali. Mimochodom, tam niekde sa začína vzťah medzi orliarom a jeho dravcom. Je to spojenie pováh. Dalo

by sa to prirovnať k zväzku, ktorý bežne vzniká medzi loveckým psom a jeho pánom. Ale na rozdiel od psa sa orol nedá tak prekuknúť. Je oveľa menej nasiaknutý človečinou, navyše je potrebné udržiavať vo vzájomných vzťahoch určitý odstup. Orol príliš ovplyvnený človekom môže mať k ľuďom narušený, ba dokonca až agresívny vzťah. Sú známe rôzne prípady útokov, našťastie bez dramatických následkov, ale aj tak vždy naháňajú hrôzu,“ hovorí Arnaud. Svoju orlicu si kedysi vybral u jedného Nemca s dobrou povestou. „Uvidel som ju a, ako sa vraví, mal som také tušenie. Dost ťažko sa to vysvetľuje,“ dodáva. Hoci sa tvári ľahostajne, kútkom oka na orlicu striehne presne tak,

Orol na zápästí

ako pravdepodobne striehne aj ona naňho, uvelebená na jeho predlaktí. Študuje ju tak ako psychológ jedného zo svojich pacientov. Keďže sa dravce dožívajú aj viac ako štyridsať rokov, Shakira je vo svojich štyroch rokoch celkom mladá. Táto samica orla kráľovského dosiahne dospelosť o rok až dva. Za tri lovecké sezóny má krásavica na konte osem ulovených líšok a dva srnce (vlastne srnčatá). Málo poľovníkov sa môže pochváliť takým výradom v podobnom časovom úseku. Pritom nerátame množstvo zajacov, ktoré už mala príležitosť zaseknúť. A keď si uvedomíme, že loviť bude

Orol zameriava zásek (5), pokrýva svoju korisť (6). Táto reakcia svedčí o jeho dominancii nad srnčatom (7). Orliar pribieha, aby usmrtil zver (8).

ešte celé desaťročia, predstavme si na chvíľu všetky úlovky, ktoré má pred sebou. Ale zatiaľ je ešte mladá. „Každý ďalší mesiac, ktorý s ňou strávim, mi pomáha lepšie ju spoznať. Určitý čas som pozoroval, že je nervózna. Bola frustrovaná z toho, že nemá čo loviť. Poľovačky aj zver jej začali chýbať a ona mi to dala pocítiť po svojom. Pravidelne ma nervózne uštipovala zobákom do saka. Týmto spôsobom mi dávala najavo, že má chuť loviť. Poznať vtáka, jeho povahu, nestačí. Treba priebežne sledovať a posudzovať aj napredovanie jeho spôsobilosti na lov. Sú orly, ktoré vedia loviť vy-

nikajúco, iným chýba efektívnosť. Je to ako so všetkým, dá sa to naučiť nielen praxou, ale aj úvahou, analýzou. Niekedy sa lov vydarí lepšie, inokedy menej. Najlepší spôsob pre orla spočíva v zaseknutí zveri zvrchu, jeden pazúr na krk, druhý na dutinu lebečnú. Zvyšok dokončí prerazenie orgánov silným stiskom v priebehu pár sekúnd. Zle zasiahnuté zviera je predzvesťou nebezpečenstva. Aj špicaté parožie srnca môže byť symbolom smrti, prekáža totiž v správnom záseku na lebku. Práve z tohto dôvodu zatiaľ svoju orlicu radšej na srnce nepúšťam. Koniec koncov, aj vták spoznáva

© DR

ORLIARI MEDZI SOKOLIARMÍ

Tucet zástupcov

Vyzerá to tak, že vo Francúzsku sa počet orliarov v rámci sokoliarov odhaduje na dvanásť. I keď to možno neviete, orol kráľovský (*Aquila heliaca*) nie je jediný poddruh používaný v sokoliarstve. Nájde sa aj niekoľko jedincov orla jastrabovitého (*Aquila fasciata*). Je menší ako jeho známy príbuzný, no i on dokáže uloviť zajaca.

„Dostupnosť tohto typu loveckých vtákov je napriek všetkému veľmi zlá. To je ďalšia brzda,“ vysvetľuje Arnaud Frebel. „Hoci ne jeden fanúšik sníva o orlovi, v sokoliarstve sa väčšinou nezačína s týmto druhom, lež najčastejšie s myšiakom, ktorý sa používa na nízke prelety,“ uzatvára Arnaud, jeden z mála orliarov v Belgicku.

zver a analyzuje terén, aby sa dostal čo najbližšie a prekvapil ju. Nemyslite si, že skúsený orol sa za zverou vrhá len tak naslepo alebo inštinktívne.“

Zisťovanie súradníc

Dravec loví pomocou parametrov, ktoré sú nám cudzie. Napríklad sila vetra a jeho prúdenie. „Pravidelne sa stáva, že vták vzlietne z môjho ramena opačným smerom, ako sa pohybuje zver. Mal som možnosť pozorovať to

pri líškach, ktoré mohol prenasledovať pár stoviek metrov. Niekedy mi ostane sedieť na ramene ešte niekoľko sekúnd po tom, čo identifikoval svoju korisť a vypustil som ho. Vtedy analyzuje terén a nahráva si letové súradnice. Keď je korisť ďaleko a zdá sa pokojná, dravec sa môže rozhodnúť dosiahnuť svoj cieľ okľukou, zaútočiť z výšky alebo naopak, letieť tesne nad zemou, či priblížiť sa potajomky, maskovaný prírodnou prekážkou. Nemusí pritom nevyhnutne začať hneď do živého, útok

**Zočí-voči
viacerým
kusom zveri
sa loví ťažšie.
Predátor sa
musí okamžite
sústrediť na
jeden kus.**

Oddeliť orla kráľovského od úlovku je vždy chýlostivý moment. Podujme sa na to len orliar, pokojne, ale rozhodne. Ohromné!

občas nasleduje až po zrelej úvaha. To mi pripomína lišku, ktorá sa mu rozhodla v poslednom okamihu čeliť. Vták sa vzdal útoku a urobil výpad kolmo nahor. Keď lišiak zbadal vzdalujúceho sa predátora, pokračoval v behu opačným smerom, nevšímajúc si viac orla, ktorý takúto reakciu očakával. V zlomku sekundy dopadol na svoju korisť, ktorá sa mu práve obrátila chrbtom. To bol teda manéver!“ oduševňuje sa Arnaud.

V móde

Keď to tak počúvame, máme pocit, že byť orliarom znamená viesť svojho dravca k zdokonaľovaniu

v love. Ako akýsi sprievodca či tútor. Vzťah spájajúci človeka a vtáka pripomína mnohé obrazy, ako napríklad rešpekt a odstup krotiteľa pred levom alebo pochopenie a zblíženie vznikajúce medzi poľovníkom a jeho psom. No postarať sa treba ešte o toľko ďalších vecí: hmotnosť vtáka, jeho zdravotný stav, starostlivosť o perie... Orol je medzi dravcami ozajstná formula 1. Orliarstvo, ako napokon celé sokolarstvo, vyzerá tak zložito, tak inteligentne. Naozaj si zaslúži teraz už posvätný titul živé dedičstvo, „prvé umenie“, aby sme použili módnym termín, ktoré je staré najmenej 3 500 rokov. Len toľko!

Reportáž: Thibaut Macé

POTREBNÁ OSTRAŽITOSŤ

Operenec, ale dravec

„Prečo si musím uviazať svojho psa?“ pýta sa mladé dievča, ktoré si so psikom na vódzke prišlo pozrieť ukážky lovu určené pre verejnosť. „Pretože inak by ho mohol môj orol chytiť,“ odpovedá Arnaud Frebel. „Na našu poľovačku zavítali celé davy návštevníkov. A hoci sme my sokoliari vždy šťastní, keď môžeme toto predstavenie ponúknuť aj iným, nejde to bez ústupkov. Treba si naozaj uvedomiť, že orol je potenciálne nebezpečný aj pre človeka. Tým sa skutočne odlišuje od iných operencov. Ak teda dospelý riskuje prinajhoršom vážne

poranenie (hlavne v oblasti ramena), malé dieťa je oveľa ohrozenejšie zoči-voči dravcovi, ktorý je za pár minút schopný zmocniť sa telesa vo veľkosti diviачička. Už vôbec nevraviac o psoch (nízkeho vzrastu), vzhľadom na výkony mojej orlice pri liškách. Dovoľtí orlovi lietať nie je pre svedomitého orliara vôbec jednoduché. Je potrebné zdvojnásobiť ostražitosť. Ale keď tieto obmedzenia akceptujeme, odmenou sú pre nás reakcie publika, ktoré odchádza bez výnimky s iným ako negatívnym názorom na poľovačku (s dravcom).“

Tento pokus nevyšiel a srny nachádzajú spásu v blízkom lese.